

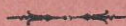
برنجی جلد بشنچی سان تاریخ تاسین برنجی بل یلقی بلی № 5

۱۳۲۴
۵ صفر الخیر

الدین والارباب

نامندہ

مجله اسلامیدر

۱۳۲۴
۱۰ صفر الخیر
۱۰ صفر الخیر

محرر وصاحب امتیازی ایچون آدریس :
قران ملا عالم جان .

خارطیومطبعہ
قران .

تاریخ تأسیس

س ۱۳۲۴

۵ صفر الخیر

الدین والادب

نامندہ

جلد ۶ اسلامیہ در

س ۱۳۲۴ ۱ جمادی اولی
۱۹۰۶ ۱۰ ایون

محرر وصاحب امتیازی :

قزان خدام علمندین

ملا عالم جان البارودی.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اخطار: دورتنچی سان ۹۸ نجی صحیفهده «ایاک نعبد وایاک نستعین آیتنده اولان ملاحظات» دین الوک تیوش .

حمد مقامنده مذکور اوج صفتنی حاصلو حکمتی

حمد ایتوده اللهنی (رب العالمین الرحمن الرحیم مالک يوم الدين) دیو اوج صفت برله ذکر ایدو وفاقتاوده مذکور اوج صفتنک دغلی (کربشی) قوتلی وکوب کور کام صفتلارنی مشتمل بولغان اچوندر .

چونکه بارچه عالمنی تربیه ایدوچی وکرك براغینی بتوشدرگوچی وکمال رحمتی برله بتون عالمکه نعمت وخیر باغشلاوچی وبتون عالم هلاک بولغاندین صونک محض اوز قدرتی و حکمتی برله منگولک حساب وجزا کونینی تقدیر و ترتیب اینکوچی دیو صفتلاغاچ الله ننگ البته اینک اعلا درجهده بولغان کور کام صفتلارینی بارنیده بیغان وکملک و براقسر صفتلارننگ هه سه سندی براق وپاک بولغان ذات ایدکی آنکلانادر . گویا که بو صفتلارنی ذکر برله بارچه کور کام صفتلارینی فسقه چه ذکر ایتکان کبی بولادر چونکه علمنده یا که قدرتنده یا که اراده سنک و تدبیرنک و حکمتنده یا که باشقه عظمت و کمال صفتلارننگ برسند گنه نقصان بولغاندهده

بتون عالمی رحمت و احسانی برله تریبه ایدوب کوز کورمگان قولاق
ایشتنگان هیچ بنده کونکلینه نوشمگان رحمت یورطی جنتنی و شوندا یوق
عذاب یورطی جهنمی خلق ایدوب اغیرگی کونده هر کمدین حساب آلوب
تیوشنچه شول جنت و جهنمده جزاء ویرولار عقل احاطه سندین یوفارغی
درجهده کمالاتسز و جمیع نقصاندین برانسیز ممکن بولماید.

صاغ قلبی مؤمن اللهی مذکور روشده ییاد ایدوب
شوع برله حمد ایتسه قلبنده اللهدین فورقو و آندین امید قیلو آرتور
حقیقه هیچ کمدین یاردم و رحمت یوقلمینی و هیچ کمدین چین فورقو تیوش
دگللکینی سیزوب اللهغه (مذکور خیر و نعمتلی برابرنده) عبادت قیلور
چین تو بانک و شکر کورساتور و هر اشد آندین یاردم سوراو تیوشلکینی
و آندین باشقه ننگ عبادت قیلنوغه برافسراقینی و آندین باشقه ننگ یاردم
قیلا آلماغانلقینی بخشی آنکلاب او یالا او یالا سنوق کونکلی برله
یا لونغان حالده ایاک نعبد و ایاک نستعین دیو اوقور آفیرین آفیرین
قلبینی و حالینی اللهدین هدایت تیلو و مرتبه سیننه کاتورر.

ترجمه سی: سنکاغنه عبادت و فلقی قیلماز و سندین گنه یاردم تیلایمز.

(۱) مالک یوم الدین دیو یادلاغان ایچون .

(۲) رب العالمین الرحمن الرحیم دیو یادلاغان ایچون.

(۳) ترجمهده اوشبو مشهور روشچه سنکاغنه عبادت قیلماز و سندین گنه یاردم

استایمز دیر (غنه) (گنه) لفظلرینی آرتدرو عرب تلندگی تقدیم مفعولدین

آنکلا نغان حصرنی آنکلاتو ایچوندر ترکیده غالب مفعول فعلدین الوک سویلنگان

جهتدین حصرنی افاده دین خالیدر غالباً حصر ایچون بر ادات کلنوررگه حاجت توشادر

و گاهای سیاق برله آنکلاتولاد .

اهدانا الصراط المستقيم

هدايت يخشيلغفه دلالت (ديملاو) ويول كورساتو ويخشيلغفه كوندرو وايرشدر و ديگان ايكي معناده استعمال ايدلادر پيغمبرلرگه وانلارننك وارثلري وخلفلري اولغان دين عالمايرينه اولسكي معنا برله (هادي) ديوب ايتولادر ايكنچي معنا اللهغه خاصدر چين كوندرو اللهدين باشقهده ممكن دگلدر. بواورنده اوشبو معنا اوزره در (صراط) اصلده (صراط) بولسوب ابن كثير قنبل يعقوب رويس روايتينه كوره اصلنجه سين برله اوقوغانلار حمزه صاد تاوشيني زايغه اوخشاتوب (اشمام برله) اوقوغان باشقه قاريلار رسم خط اوزره قريش سويلانچي صادر برله اوقوغانلار. هر قايسى برله نمازده وباشقهده اوقو درست

ترجمه : توغرى بولغه بزنى كوندر *

(هدايت معناسي) حق دين اوزره بولغان واننك كورساتوونجه بولغان كشي اللهننك رحمتينه ورضالقينه ايرشه تورغان بولغان ايچون شول حق دين ني خلق ينكل آنكلاسون ايچون محسوس بولغان بولغه اوخشاتوب طريق = صراط ديولادر واول دينده شيطان ووهم اثرى خطا وچالشق برده بولماغان سببدين مستقيم = توغرى ديولادر محسوس بولننك توغرى بولقى چالشق تورلى درجهده بولغان كبي بومعنوي يول (دين) ده خلقننك كيدشى تديني (دين توتماق) تورايچي بولادر. لاله الاالله محمد رسول الله بو توحيددين باشلانوب صلاح، ولايت، نبوت كبي الوغ آيورملى مرتبه لري ضبط ايدلسهده فى الحقيقت ديندين مقصود بولغان اللهغه يقينلىق ورضاسينه ايرشودر جهلري (باصقچلاري) چيكسزدر وهر قايو درجهسى بر نوع هدايتدر، وهر درجه هدايت قارشولقنده بونوع ضلالت ياكه قصور اويلا نور، كافر ابتداء كفر وشرڪ

ضالالتندین خلاص تا بوب هدایتننک بر نچی درجه سی و بار چه هدایتلرننک شرطی واصلی بولغان توحید وایمان هدایتینه محتاجدر موندین یوقاری عمل و طاعت و صلاح نیت خلوص قلب، لذة عبادت و بغض معصیت در جاتی وینه یوقاری عقل ایرشماش درجه لر بار چه سی هدایت درجه لر بدر هر کم کافر، مؤمن، پیغمبر هدایت سوراودین مونسز دگلدر هر مؤمن بنده ده بولغان هدایتندین آرتق و یوقاری درجه ده الله غه یقینلق هدایت مرتبه سی باردر.

صراطُ الدین انعمتَ علیهم

بو آیت برله صراط مستقیمنی نچوک آدم لرننک یولی الله فاشنده فی درجه ده مقبول ایدکینی آنکلانادر.

ترجه سی: انعام قیلغاننک بنده لر یولینه کوندر گل. صیلی وقدرلی بنده لرننک یولینه کوندر گل دیهک بولادر.

الله فاشنده هر فایو امتدین بولسه ده صیلی وقدرلی بنده لر دورت تورلی گروعدر بر نچی پیغمبر لر ایک نچی صدیق لر = راستلار (قلبنده ایمان و یقینی بیک قوتلی الله غه تایانوی کامل بولغان کشینی صدیق دیولادر. آندای کشیده یالغان اثری بولغان کفر و معصیتکه میل بولمای هم آنلاردین هیچ لذت تابهای قلبی، فعلی، قوی برله راستلقده بولا. پیغمبر لکدین قالا اینک یوقاری درجه اوشبو صدیق درجه سیدر). اوجنچی شهیدلر = الله یولنده جانلارینی فدا قیلغان کشیلر دوردنچی یخشیلار. ایندگولر صالحلر دیوبنده ایتولادر، (شریعتنی درستلاب حکملرینی قبول ایتکان و شریعت بیورغانچه عمل قیلغان کشیلردر) *

(۱) چمن نظر و فلسفه بوینچه کفر و هر تورلی گناه قلبده بولغان کذب و فریه اثری،

ایمان و طاعت قلبده اورناشقان قوتلی صحت - راستلق و قوتورلیق اثری ایدیکینی آیتقدر.

اوشبو دورت تورلی گروه الله ننگ انعام ایتکان وسویگان
 بنده لری واینک توغری یولغه کوندرلگان دوستلاری دیو ناناوانان
 وآنلار دین قرآنده سورۀ نساءه (ومن يطع الله والرسول فأولئك مع الذين
 انعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن
 اولئك رفيقا) دیو تعبیر ایدلکان

غير المغضوب عليهم ولا الضالين

ترجمه: آچو ایدلمش کشیلرگه باشقه وآنغانلارغه باشقه.
 الله صیلاغان بنده لرنی الله طرفندین آچو ایدلگانلر آنغانلار
 دگل یعنی توغری بولندین سابقانلار دگل دیو صفتلاب بملارننگ حالندین
 صیغنونی وچیرقانونی شامل ایتکان.

اهدنا الصراط المستقیم دعاسی اخیر سوره گچه گویا که اوشبو
 معناده گی دعاء بولادرکه اینک بخشى و حضورنکده صیلی و قدرلی بنده لر
 یولی بولغان توغری یولغه بزنی کوندرگل سننگ غضبک = آچیفنگ
 توشکان وحق بولندین آنغان بنده لر بولندین وآنلارننگ کیدش
 وروشلرندین بزنی براق قیلغل .

مغضوب علیهم غضب حقنی بله توروب فارشقان ودرست بولنی کوره
 توروب کرملگان عنادلی وکیسکاری خلقلی کشیلر حقنده بولوب (مغضوب
 علیهم) شوندا ی روشده بولغان (قایوامتدین بولسه ده) کشیلر مراد بولسه
 کرك دیو ایتکانلر ضلالت اعتقاد و عمل جهتلر چه آزو و توغری بولندین
 سابوغه ایتولسه ده کوبرك اعتقاد سارتین آزوغه خاصلانادر (ضالین)
 اعتقاد سارتین الله ورسول الله توغریلارنده بالغش اعتقادقه کید وچیلر
 دیو تفسیر ایدلونى مناسب کورگانلر حدیث شریفده (مغضوب علیهم) فی
 یهود - چونکه یهود گروهنده بله توروب فارشو حقنی آنکلای توروب

قابلاو كوب بولغان - (الضالين) نى نصارى - زيرا كه نصاراده الوهيت و نبوت بابلارنده بولدين اعتقادلا رغه اوچراو كو براك - ديو تفسير وارد بولغان (*) و يوقارى ايتولگان معنا و تفسيرگه مناسب و بيان بالمثال قبيلندين بولوب مقامغه موافق كلگان.

سوره فاتحه بنده لرنك اللهغه بولغان مناجات و تضرع اينده ايدك تيموشلى و يراقلى روشنى مشتمل و بنده نيك بتون سعادتى ايچون كافي بولغان مقصودلرنى متضمن و بتون قرآن ايچنده بولغان مسائل دينيه نيك امهاتينى (اصللرينى) جامع بولغان دعا و تضرع سوره سيدر .

آنكلى و انصافلى كمنه ايچون دين اسلام نيك حقلقيني آنكلاروده اول قرانده اوق اوشبو سوره فاتحه نيك بولماق و هر نمازده اوقولماق كفايه ايدرك قلبكه قناعت و بررلك حجتدر .

آمين هر سوره فاتحه الوغ دعا بولغان ايچون هر وقتده اخيرنده (قبول ايت) معنا سنده اولغان اوشبو آمين لفظينى اوقومق سنت ايدلمشدر (آمين) همزه نى سوزوب (آمين) سوزماى اوقومق جائزدر بو امتكه (آمين) لفظى و يرلد كينه يهود نيك بيك حسد قيلغانلقى حديث شريفده كيلگان .

(*) قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان المغضوب عليهم هم اليهود وان الضالين النصارى، احمد وعبد بن حميد والترمذى وحسنه ابن حبان وصححه فتح البيان للقنوجى

ایمان ، کفر و نفاق

(۴ نچی ساندین صونک)

ایمان بندہ برلہ اللہ آراسندہ بیوک مناسبت والوغ عہدر . بندہ شول ایمانی برلہ اللہ نی تانوب آننک حکملرینی ونظاملارینی موینینہ یوکلائی وهر قایوسینی یرینہ کلتور وایچون عہدقیلہ ایمان نی چین اورنندہ توتقان اسلامنی تیوشنچہ آنکلاغان خلق رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وقت سعادتندہ بولغان وخلفاء راشدون وقتلرنده بولغان خلقلاردر .

الله طرفندین کوندرلکان واوگراتورگہ بیلگولنکان پیغمبر نچوک ایتدی ونچوک قیلدی ونچوک کورساندی شول حالده توتقانلار وشول حالده دوش وترناقلاری برلہ یابشقانلار وشول روشده قلبلری وبتون اعضالاری وبار قوتلری وطاقتلری برلہ ساقلانلار آرتدرماغانلار وکھوتمکانلر .

الله تعالیٰ قرآنندہ سورہ انفال ننگ ایکنچی آیتندہ شوندی چین ایمانلی وعہدلرینہ وفالی کشیلرینی بیان ایتوب ایتہ :

انما المؤمنون الذين اذا ذُكِرَ اللهُ وَجَلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَاذا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ * الذين يقيمون الصلاة ومارزقناهم ينفقون * اولئك هم المؤمنون حقا لهم درجات عند ربهم ومغفرة ورزق كريم *

مؤمنلر اوشبو كشيلىر گنه ديو حصر ايدوب بش نورلى صفتده بولغانلارنى آتاغان وشول كشيلىرنى حق وچين مؤمنلر وانلارغه الله حضورنده درجهلر ومغفرت وقدرلى رزق بولور ديو اشا ندرغان اول بش صفتلر : الله اسمى ذكر ايدلسه يوركلى قورقور ، الله ننگ آيتلىرلى اوقولغان سايون ايمان واخلاصلارى آرتور واشلرنده الله غه اشانورلار ونمازنى تورغوزورلار .

وهم الله ويركان نرسه دين تيوشلى اورنغه انفاق قىلورلر زكات وغير صدقاتى اوتارلار *

اوشبو آيتنى فسقه غنه اوقوب كيتماينچه بخشى آنكلارغه ترشوق
 كرك اولئك هم المؤمنون حقا ديكان سوزنى بخشى طنكلامق كرك *
 الله قنداي كشيلى مؤمن حقا ديكان، چين مؤمن كشى نيندای صفتده بولا
 ايكان * سنده شول صفتلر بارمو قلمنك وعملنك شول درجه گه كلكانمو
 اعتقاد كتابلارنك كوركاذنك بويچه معناسينى بلور بلماس انا مؤمن حقا
 ديوبوريسنمو جماعه مؤمنين ايجنك توغوب و اوسوب آز ما زدين عمللر يئنك
 صورتينى نورغوزب ويولاسينه كلتور، ب بايسه كيومنك رسمى كاغدك برله گنه
 قوانوب يورمايسنمو .

فرندا شم اوليلانك دين توتونى بئكل حسابلامنك ايمان واعتقاد
 اشينى آ ز اش بلمنك الله منكا وسنكا چين ايمان ويركاي درست
 اعتقاد و صاف كونكل احسان ايتكاي * آز برله كوب آراسينى، بخشيلق
 برله بمانلق آراسينى آبوررداي عقل و علم ويركاي آمين

اسراف، تقتير، اقتصاد

اسراف: بر نرسه نى (كرك مال، كرك عمر كرك باشقه نرسه بولسون)
 كركندين آرتق صرف اينو (تونو) در . نبدير هم اوشبو اسرافدر .
 تقتير: كركندين آز و فسوب توتو بخل هم اوشبو معناده در .
 اقتصاد: كركنچه صرف قبلودر توسط ديورلر .

اسراف نك پرافسز و ضررلى و تبوشسز خلق ايدكى عقل بويچه ده
 بلونادر . مثلا اون تين آچه بتارلك اورنده آرتق فائده بولماي توروب
 يكرمى تين صرف ايتسانك بر كرك اورنغه دنيا يا كه آخرت فائده سينه
 يارارداي اون تين نى صومانكدين كموتدنك اول اون تين برله حاصل
 ايتارداي فائده نى ضايع ايتدنك فائده بوغالتنق و بارنى كموتك عقلا
 مذموم و هر عاقل فاشنده قبيح و عيبدر .

اوشانداق بر ساعتده تمام ایدله چك اشکنی ایکی ساعت اشلاسنك
 آچه دین ده قدر لیرك كرك وقتده ملیون آچه غاده ساتون آلوب بولمای
 تورغان عزیز نرسه نی بوشقه اوتكار گان بولاسنك اول آرتق بر ساعت
 ایچون دنیا نكا یا که آخرننگا فائده ایتاردای اشنی قیلیمق ممکن ایدی که
 بولوردای فائده نی بوغالتقان بولاسنك. اسرافننك نی درجه ده یمان ونی
 قدر آندین سافلانو تیوشلکینی آنکلار ایچون مالننك نی نرسه ایدکینی
 آنکلاو ونی ایچون یراقلی نرسه ایدکینی بلو حاجت بولور بعض کیشیلر
 مالنی ینکل کوروب دنیا نرسه سی وفلان بولسه نی! بولمسه نی! دیوب
 صوفیلق وتقوالق کورساتالار ولکن اوزلری آزعنه تیوشلیگه توتسه لارده
 کوبرا کینی تیوشسز گه صرف ایتوب مالنی ضایع ایتهلر اخیزده اوزلرینی
 نچار حالگه قالدیرالار.

موندای اشلر مالنی اوزی یونانمای آنادین میراث آلمان، اول مال
 ایچون مانکلایندین تیر چبقار ماغان، اویقوسینی قالدیر ماغان کیشیلرده
 کوبرک بولادر.

هر قایو مسلمان غه عقلی ودینی بوینچه هر نرسه نی تیوشنچه آنکلاو
 وهر نرسه نی اورننده توتو ضرورد وهر نعمت نك قدرینی بلو و آنکا
 شکر قیلو لازمدر.

مال قرآنده خیر دیو آنالغان وتورلی حدیث شریفده ماقتالغان
 وکوب یخشیلار طرفندین ودین تانوغان الوغلار یاغندین قز قدرلغان
 الوغ نعمتدر.

حدیث: نعم المال الصالح للرجل الصالح ترجمه: یخشی کیشیگه (اورینی
 بلگوجی کشی گه) یخشی مال (حلالدین بولغان مال) بیک خوش*

حدیث: لا حسد الا فی اثینین رجل اتاه الله الحکمة فهو یقضی بها ورجل اتاه

الله تعالیٰ مالا فسلط علیٰ ملکته فی الحق . کونلاو (فرغو) باری ابکی کشیکه بوق (یعنی تیوشسز) برسی شول کمسنه کم الله آنکا درست علم وبرگان اول کشی اول علم برله حکم ایته خلق آراسینه فائده سالا ایکنچسی شول کمسنه کم الله آنکا مال وبرگانه اول کشی آئی تیوشلی اور نغه صرف اینکان معناسنده در .

مال الله تعالیٰ تنک نعمتی و آخرت ایچون ایگون ایکاکچک بردر . چونکه آننک برلان معیشت توزوکلانه وکیلچک بورت (قیامت) ایچون توزوکلک تابوله واول مال برلان ایکی بورت (دنیا و آخرت) توزوکلگی تابوله وایکی ترکلک سعادتنی تابوله در . اول مال برلان حجگه بارولا جهاد قیلونه وتن سلامتکینه سبب بوله در که تن برلان آدم نی قدر فضیلتلر کسب ایته وهم مال برلان سؤال خوارلغندن آزاد بوله واول مالغه مالک بولغانلر متصدقلردین بوله آلالر و مال برلان صلہ رحم قیلونه و فقراننک حاجتلی دفع قیلونه و بورچلری اوناله و قایغولری کیناروله واول مال برلان مسجدر بنا قیلونه و مدرسه لر بنا قیلوب بوله بوندن غیر کوب فضائلرگه ابرشوب بوله در . مالنی الله تعالیٰ قرآن کریمنده «خیر» دیب ذکر قیلمشدر .

سعید بن المسیب حضرتلری ایندی : « بورچینی اونار ایچون و عرضینی صاقلار ایچون مال ایستمگان برده هیچ خیر یوقدر » دیب . مالنی خورلاو حقنده سویلانگان سوزلر همه سی اول مالننک یمان جهتلی اعتباری برلانگنه در . مالدده همه نرسده بولغان شیکلی فائده جهتی و ضرر جهتی باردر ایندی مالننک نعمه عظمی ایکانلگی بایاغی سوزلر برلان آنکلانسه اول نعمه عظمی نی اسراف قیلو الله تعالیٰ تنک نعمتینی حقارت قیلو واول نعمتینی ضایع قیلو و کفران نعمت بولادر که

شونكار كوره اسراف قیلو الله تعالى نذك عذابنه وآچيغينه سبب بوله
 وقدريني بلما گانلك سببلى اول مالنك بتوينه وقولدن كيتوينه سبب
 بولادر. نناك كه قدريني بلو وآنكا شكر قیلو اول مالنك آرتوينه سبب
 بولادر ایدی. الله تعالى هم قرآن کریمنده «لئن شكرتم لازیدنکم»
 اگر شكر قیلسانكز البته آرتدیریر من دیهدر.

اسراف دین جهنمدین قارالسه حرام قطعی، وجدان برلان نظر قیلونسه
 كو نكل آوروی و اخلاق جهنمدن اینك یمان خلقدر. اسراف نك حراملى
 دین جهنمدین خمرنك حراملى وكشى اولترو شيكلى اوق الوغدر.
 الله تعالى قرآن کریمنده «ولانسرفوا ان الله لا یحب المسرفین» یعنی «اسراف
 قیلما نكز، الله تعالى اسراف قیلو چیلرنی سویمایدیر» هم «ولاتبذربذیرا ان
 المبذیرین كانوا اخوان الشیاطین» یعنی «اسراف قیلمه نكز چونكه اسرافچیلر
 شیطانلرنك فرنداشلریدر دیهدر. آدم بالاسینك توروشی یوروشی
 جانى وجدانى، وبتون اعضاسی، ماضیسی حاضری استقبالی برذاتنك
 تحت اداره سنده دركه اول ذات آدمنى یوقدن بار ایتوچی الله عظیم الشأن در.
 ایمدی شول ذات، جايل الشأن حضرتی اوزی «من اسراف قیلو چیلرنی
 سویمیم» دیوب ایتوب تورغانك عقل دیولگان جوهر دین بر آزغنه الوشی
 بولغان آدم بالاسینه یتارك تنبیه و فناعتلانورك وعظ حاصل بولسه كرك
 ایكچی آیتده «اسراف قیلو چیلر شیطانلرنك فرنداشلریدر» دیولگان.
 شرافتلو مخلوق بولوب آدم بالاسی سانالغان ذاتنی آدمگه اینك دشمان
 ودا ئما كفر وضالانكه اوند اوچی یمان بولغنه دیهلاوچی بولغان شیطان فرنداشی
 دیو حکم ایدلگان بلکه شیطان دیوسانالغان زیرا كه شیطانغه فرنداش
 بولغان شی دیه شیطاندر. آدملر آراسنده آدم سانالوب یوروبده الله تعالى
 قاشنده شیطانلردن سانالوب نوغریسی آدم قیافتنده شیطان بولوب
 یورمه ك عقل ابگاری ایچون برده کماالت بولهای باكه الوغ رذالت وغورلقدر.

لسان عرب وادبياتي

(۳ نچي ساندين صونك)

لسان عرب بنی بخشى بلو قرآن و حدیث آنکلاو دین باشقه فقه و اخلاق کتابلار بنی بخشى آنکلاو ایچون کرکله کی هر قایو عالم طرفندین اشانولغان مسئله در.

هر لسانى کرکله بلیو شول لسان نك ادبیاتینى وشول قوم نك عاداتینى بخشى بلمایچه حاصل بولوب یتماى. شول سبب دین زمان سعادت دین بیرلی دین سافلایوچى اماملار عرب تلمین نك ادبیاتینى بلدرو ایچون تروشقانلار اوقوتقانلار کوب کتابلار تصنیف قیلغانلار. عرب ادبیاتى نك باشى بولغان صرف و نحو بر درجه و لغت (اختری بویچه) ناقص درجه ده بزنگ بلاد مزده ده کرکله گى آنکلانهای تحصیل ایداه کلگان. علم بلاغت بر درجه توغوب وفات بولغان بولسه ده بوصونکغى زمانده ینه توغوب آرزغه اوسونیننده تورا امیدسز دگل شاید اوسار. عروض دخی اوشبور وشچه. ولکن بوقدر فنلر لسان عرب بنی بلو ایچون قرآن و حدیثى آنکلاو ایچون کافی دگل بلکه بلیغ و فصیح عربلر نك منظوم (کویلی) و منثور (کویسز) توری سوزلر بنی کوب اوقوبق و آنکلارغه الفتلنمک (ابالنمک) و توغری مطالعه قیلووینکل لک برله آنکلاو درجه سینه کلک کرک. تاکه بر لغت اوچراغاچده قاموس و اختری آقنار و غاهاجت توشماسین بر بیت کورنگاچده شرح ایبات کرکسونماسین و بر عبارة بلیغه توغری کلگاچده شرح و حاشیه ایزلانماسین

ادبیات عربیه نى تانوماغان و آننك موضوعینى اویلاماغان بعض سفهاکبى منطق کلام کتابى اوقوب مطالعه حاصل ایدامز و عربى کتاب دین

مضمون آنکلاو ملکه سنی پیدا فیلامزدیمک کبی خطا اویدین وکواکی
سوزدین یراق بولو کرک .

نظم ده ، ادبیات عربیه ده عربننک سوزینی آنکلاو وعاداتینی بلو
وبایتاق محاسن اخلاقه تنبه ایچون معلقات سبع لامیه العرب لامیه
العجم ، کتاب الحماسه کبی قصیده لر ،

نثرده الکامل ، مقامات همدانی ، مقامات حریری ، العقد الفرید
کبی کتابلر ،

لغت واخلاقی متضمن اثرلردین مقامات زخشری ، اطواق
الذهب نواعی الکلم اطباق الذهب کبیلر دخی مغنم اثرلردیندر .

اسلامده ادب کتابت

اسلام دین وعبادت آدابینی اوگراتکان کبی کشی برله معامل (اش قیلو)
ومراسله (خط یازوشو) آدابینی هم اوگراتکان . اسلامنی یخشی آنکلاغان
وآننک تعلیماتینی هم قبول ایتکان کشی ایچون باشقه استاذگه کوب
حاجت قالمای . باشقه آدمیدین فایده آلمق استاسه ده کوبرک وقتده
اسلامدین آلونغان فائدهنی غنه قایتاروب ووبرلر . آداب اسلامیه جملہ سندین
خط باشنده بسم الله الرحمن الرحيم یازمق در .

رسول الله صلی الله علیه وسلم روم پادشاهی خرستیان هرقله فرس پادشاهی
مجوسی کسری غه وغیرلرگه کوب خط یازغان (۱) هر قایوسینک باشنده
بسم اللهنی تمام یازغان خلفاءراشدون رضی الله عنهم خطلرنده هر قایوسنده
بسم الله تمام یازغان

(۱) کتب احادیثده ومواهب لدنییهده واخلاق وتاریخ کتابلرنده ذکر ایدلگان .

آنقدر دین صوتك علماء صالحون شول روشده عمل قیله کلمگانلر . انه من سليمان وانه بسم الله الرحمن الرحيم آیه کریمه سنده تمام یاز لوینده اشاره باردر مگر خطر آنده مونده ناشلانه بسم الله تخفیفی ایدله دیمک وسوسه در مسلمان کشی کاغذنی خصوصاً یخشی سوز یاز لغان کاغذنی آنده مونده تاشلاماسون هر عاقل ادبلی بولو هر نرسه نی اورنلی توتوق درجه سنجه سافلامق تیوش رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ کافر لرگه یازغان خطرلنده بسم الله یازلامقی اوشبو مسئله نی هر انصافی کشیگه آنکلاتسه کړک .

مگر سودا گر لر حساب یازوی کبیلرده یازلامسه خیر شاید قصور بولماس

بو مسئله ده فلسفه :

بسم الله مؤمن هر اشنده (کړک دنیاوی کړک دینی) اوزینی عاجز بلوب الله یاردمی برله گنه کرشامن وقیلامن دیو بلمک تیوشلیدر شول اعتقاد ووجدان برله اشینه کرشسه اشی برکتلی بولمقی امیدلی بولور . اگر اللهنی اونوتوب یالغوز اوزینه اشانوب اش باشلاسه اول اشدن خیر وبرکت بولماس عقللی بنده البته بر فائده ایچون یازغان خطنده رسول الله (صلی الله علیه وسلم) گه ایاروب الله دین یاردم سوراب آننگ مبارک اسمینی ذکر ایدوب ویاروب مقصودینه کرشسه کړک . وثانیا بسم الله مؤمن ننگ هر اشی باشنده برشعاری (دینی علامتی) بولغان یمک اچمک اوقومقنده وسائر حرکات وافعالنده باشده (بسم الله) اوقوب اوزیننگ مسلمانلقینی بلدرکان کبی یازوننده باشده اوق مسلمان خطی ایدکی وبو اشنده ده اللهنی اونوتوماغان بر مؤمن ایدکی بلونوب تورسون .

بسم الله ننگ رسم خطنده عثمانلی ترکلرینک بدعتی کرکلی خطرلنگ

باشنگ بسم الله نی تماما یازوننگ کرکلیکی وسنتلکی شاید آنکلانغاندر .

رسم خطنده بارچه حرفلرینی آچیق تولدروب یازو ضرور ولازمدر. رسول الله دین (صلی الله علیه وسلم) شولای منقول و ثابت بولغان و بارچه اهل صلاح بولغان امت شونکا اتفاق اینکانلر رسم خط رسم کوفیدین یاقوتی ریجانی و ثلث و فلاغنه کوچکان بولسه ده هرتورلی رسمینک اوزنده بولغاچه حرفلری تمام یازلغان.

ایندی صونک زمانلرده ترکرلرنک تخفیفدین ساقلانو و سوسه سی ایل یا که سهولت بهانه سبل بتون بسم الله الرحمن الرحیم اورنینه یالغوز ضمیر برله قناعتلانوب (به) رسمی یازولاری قرآن رسم خطینی اوزکارتو و سته صحیحه غه خلاف و آچیق بر بدعتدر و بزینک بلغار ترکرلرنک یا شلارنده بو تقلید کورنگالای یوقاریده یازلغان مقدار ایل قناعتلانمازسه لر کورسا دیلکان کتب اهادینک و سلفدین کوچرلکان رسم خطلرغه بافسالار شاید قناعت ایدرلر و آچیق حقنی قبول ایدرلر.

ترکرلرنک رسم خطلرنده ایکنچی بدعت.

لفظة الله رسم خطینی تمام یازما ینچه یالغوز (اه) حرفلری برله گنه قناعتلانولری اولگیدین افحش بدعتدر زیرا که لفظه اللهنی باشقه اورنلارده ضمیر برله ذکر ایدو بولسه ده فقط اول و آخر ندین بر حرف برله گنه یازو هیچ بولماغان قرآن رسم خطی کورلر تورل و هم اللهنی و آننک اسمینی بیک اولوغلاغان رسول الله صلی الله علیه وسلم آلائی یازدرماغان صحابه و تابعون و باشقه سلفی صالحون دین اول روشچه هیچ یرده کوریلماکان و ایشدلمکان بس یوق و بار شبهه و سوسه لر سببلی شوندای کورکام کامل یازوی تیوشلی بولغان لفظ مبارکی فقط (اه) صورتند یازو آچیق تخفیف و درجه حسن و کمالندین تنزیل و هر عاقل تقلیدسز نظر قیلغانده آنکلاردای قیددر.

و هم بلغار رسم خطنده لفظ مبارک مذکورنی (الله) صورتنده برلامینی تاشلاب یازو دخی قبیحدر اوقولغان روشچه مصحفلرده و عربلرنک رسم خطلرنده ثابت بولغان کیلو و شچه ایکی لام برله (الله) (الله) دیویاز و لازمدر. هذا والسلام علی من اتبع الهدی.

امتحان باینده فکر مز

۲ نچی ساندین سونک

خطیب وظیفه سی: جمعده وعیدده وعظ سویلاب امام بولمقدر ولهدا بولمسته آداب خطابتنی بلمک کرک خلقننک حاجتینه کوره سوز سویلاردای بولمق کرک باشقه وقتلاردهده ایلننک سوز آنکلانوچیسى وآنلارننک کرکلرندین غافل بولماسدای بولورلق کرک .

۵ نچی درجه (عادی خطیب) اوچنچی ماده اوستنه وظایف مذکوره نی بر درجه اوتاردای بولسه جمعده عید خطبه لرینی حاضرانگان مجموعه لر دین حفظ برله بولسه ده سنتکه تطبیقا اوقوردای بولسه ترکی سوزنی یخشی اوبوشدر وب سویلاردای بولسه کافی بولور .

۶ (درجه ایچون یخشی بر خطیبی ایچون ۴ نچی ماده نی رعایه اوستنه وظایف خطیبک مذکور اشلرده کمال ایستالونور مطالعه عربیه سی مکالمه عربیه سی قوه ناطقه سی (سوزگه نابقولرقی) یخشی بولورغه تیوش بولور . آخوند وظیفه سی: خصومات آراسینی فصل، اماملار آراسینه متعلق مصالحده ندبیر، اماملر ایله حکومت آراسنده توسط .

۷ (عادی اورنده آخوند ایچون ۳ نچی درجه ده اولان شرایط امامنی هایز بولور علاوه سینه فی الجمله تدبیر و نظر صاحبی بولوی و حقوق شرعی رعایه قیلوردای بولوی و نظام ولایتدین ولسان حکومتدین خبردار بولوی اعتبار ایدلور .

۸ (یخشی برده آخوند بولو ایچون دردنچی درجه شرطلری اعتبار ایدلوب آخوندلقغه مخصوص وظایفننک کامل بولمقینی ایستالونور . معلم وظایفی: اولاد مسلمین گه یازو اوگرتمک، دین نانومتق ترکی عربی

فارسی اوقو ملکه لرینی حاصل ایندرمک حساب وتاریخ اسلام برله
ذهنلرینی آچمق وبصیرنلرینی آرندرمق حیات ایچون ضرور اشیا دین
بر آز خبردار فیلمق.

(۹) عادی برگه معلم بولوا ایچون حاجت نرسه لر (۳ ماده) نی بر درجه احاطه
ایله حساب بانواعه حسن خط اتقان قرأت مع التجوید اصول تربیه
دین فی الجملة خبردار بولوی ضرور بولور وهم تواریح اسلام دین واحوال
بلاد دین غافل بولماسون

(۱۰) یخشی اورن معلمی ایچون یخشی امام (۴ ماده) قدر معرفتی بولوب
حساب، جبر ومقابل، جغرافیا، هندسه، تاریخ اسلام، وتاریخ عمومی واصول تربیه
حسن خط، حکمة طبیعیه فنلرنده بدطولاسی بولوب آداب اسلامیه برله
متأدب وشول روشجه اولاد مسلمیننی یخشی تأدیب ایتاردای بولسون.
مدرس وظیفه سی: دین وملت ایچون بر یچی درجه ده بیوک واهیمتلی
وظیفه در مناصب دینیه وعلمیه ار بابینی مدرس يتوشدرر خلق غه عامه
وخاصه دین نی حکمت وفلسفه سی برله مدرس آنکلاتور خلقنک دینی
ودنیاوی منافعه در مدرس مداخله قیلور ومستشار بولور تدريس وتعليم
وخطاب اصولا رینی مدرس اوگرادر وهکدا . . . ولهدا :

(۱۱) عادی اورنده مدرس بولو ایچون یوفاریده ذکر ایدلمش
مواد عشره ننگ، بارچه سینی جامع بولسه کرک مگر (۱۵) ماده ده
اولان قبودده بر آز تسهیل ایدلوب عادی یخشی. درجه معرفتی بولسه کافی بولور.

(۱۲) یخشی بر مدرس ایچون مواد عشره نی علی وجه الاتقان معرفت
اوستینه علم کلامنی ادله نقلیه وعقلیه سی برله اتقان واصول حدیث
اصول فقه وفلسفه دینیه فنون شریفه سنده تحقیقی بولوب دین اسلامنک
ونموذج مجسمی معارفنک گوزل بر مجموعه سی بولو تیوش

السيد جمال الدين الافغانى ننگ ترجمه ۶ حالى

دورتچى ساندين صونك

سید جمال الدین حضرتلری علم و فضیله برابر سیاستکه میال اولدیغندین مصرنی اجنبیلر قولندین فوتقارو چاره لرینی نفتیش ایدر ایدی. شول نیتله تشکیل ایلادیکی جمعیتننگ اوچ یوز قدر اعضاسی موجود ایدی بتون عالم اسلامه ظلم و جبری اولدیغی کبی افغانستان غه ده ضرری اولدیغندین انگلتره دولتینه خصومتی بیک قوونلی اولوب انگلیزلر ضررینی هیچ طارتمای آچقدین آچغه سویلر و بازار ایدی. یازدقلرینی انگلیز غزیتهلری ترجمه ایدوب انگلیزلرننگ بیک زور کشیلری مطبوعانده مناظره گه قویولمشلر ایدی. مذکور جمعیتنی انگلتره قونصلی حکومتکه ایتوب طاراندردی اول وقتلرده مصرده انتظامسزلقلار کورندیکندین خدیو توفیق پاشا سید جمال الدیننی مصردن چقارغه امر ایتدیکنده هندستان غه کیدوب حیدر آبادده تورمش شونک توردیقی وقت «نفی مذهب الدهریین» اسملی رساله سینى تألیف ایتمش مصر حوادثی سارتین حیدر آباددن کالکوتنه غه چاقلوب هند حکومتی شونده تورونی لازم ایتمش ایدی. بو حوادثدن صونک استادیکی شهرده توررغه اذن بولغاچ آوروپا غه سیاحت ایدوب اینک اوّل لوندون غه باروب آنده برآز کونلر تورغاچ پاریز غه باردیقنده دیار مصر مفتیسی شیخ محمد عبده برله کورشمش و آننگ التماسی ایلان اتحاد اسلامگه دعوت ایدوب «العروة الوثقی» اسملی جریده چقارمغه باشلاب ۱۸ نومردن آرتغینی چقارمغه موفق اولمامش. پاریزده توردیغی اوچ یلده پاریز جریده لرنده روسیه، انگلتره، دولت علیه و مصر سیاستلرنندین بحث

ایدوب مقاله لر نشر ایتمش. مقاله لریننک کوبرا کی انکلیر غزیته لرینه ترجمه ایدلش. فرانسه فیلسوفی رینان برله «العلم والاسلام» خصوصنده مناظره لری اولوب رینان جمال الدین حضرتلریننک علم و فضلینه تسلیم قیلش فرانسه ننگ عالمرن دین فیلسوفلرندین کوب کشیلره تانشوب هر قایوسی احترام ایدار اولمشلر.

مهدی و آننگ چغوی حقنده فکر و اوایلرینی صورار ایچون لورد شوشل ولورد سالسبری لریننک چاقروی ایلان لوندون غه باروب قایتمش. آن دین صونک ایران حکمداری ناصر الدین شاه تیلگرام برله چاقردقه ایرانه سفر قیلش طهران غه یئدکده شاه بیک حرمتلاب فارسی آلمش و دایما حرمت و رعایت ایلان یاد ایدر اولمش تیزدن صدرلق درجه سینه منگزمک اولوب هر بیه ناظر لغینه قویوش یوقازیده سویلا- دکمز چه سید جمال الدین تورلی امنلریننک خلق و عادنلرینی بلگان؛ تاریخ دولی اوقوغان آنکلاغان؛ احوال سیاستکه توشونگان تجربلی بر آدم اولدیغندن عجمستان امراسی و علماسی فاشنده بیوک بدرجه کسب ایتمش هم خانۀ شریفه لری بر مدرسه کبی اولوب تورلی طرفنک الوغلری استفاده ایچون کیله لر ایدی بوقدر نفوذ و تأثیرننک بارا تورغاج سلطنتینه ضرری کیلوندن قورقوب جمال الدین گه قرن کوز ایله قاری باشلادقه سید جمال الدین ده آنکلاب تبدیل هوا بهانه سیله رخصت آلوب مسکو گه کیتمش مسکوا هالیسنه شهرتی معلوم اولدقن بیک الوغلاب قارشو آلمش آن دن پیتر بورغه واروب علما و سیاسیون دن الوغ کشیلره علاقه کسب ایلامش پیتر بور غزیته ارنک عالمه سیاستده طور طاوش و کور- لتینی موجب اولان مقاله لر نشر ایتمش.

بووقتلر پاریز ننگ ۱۸۸۹ چی بلغی و بستوفقاسی آچلدقن آنک

باروب فایتدنده باؤاریاننك مركزى اولان مونیخ شهرنده ناصرالدین شاهغه بواقمش شاهنك بولداشلغه چاقروینی قبول ایدوب آننك ایلان برگه عجمستانغه فایتمش طهرانغه واصل اولور اولماز اولگی کبی خلق جیولمغه واستفادهگه باشلاسالرده بودفعه شاه شبهه ایتمای مهم اشلرده وقانونلر قویوده آننك کینکاشندن آیرلاماش .

سیدجمالالدین ننگ بو عالی مأمورلرگه خصوصاً صدر اعظمگه آغیر کیلوب بوقانونلر ظاهرده فائدهلی بولسهده احوال زمان ومکانغه موافق بولمادیغی کبی کیلهچکده سلطنتننك باشقه کشیگه کوچوینه سبب اولهچق دیب شاهنی فوتوریتشلر سیدجمالالدین اشنی سیزوب طهران دن یکرمی چاقرم قدر یراقلفدهغی عبدالعظیم شاهننك شهرینه کوچوگه اذن آلوب اوزینه تابع اولغان علما و کباردن بیک کوب خلق ایله برلکده طهران دن آیرلمش اول جماعه نی دائما حکومتلرینی اصلاحه دیملاب آرزمان ایچنک ایران ننگ بتون طرفنده مملکتنی اصلاح فکری اوپانا باشلادیغندن شاه بوننك عاقبتندن قورقوب سید جمال الدین نی توتار ایچون عبدالعظیم شاهغه بش یوز آتلی عسکر کونوردی مشارالیه بو وقتلرده آورو ایکان پاناهندن آلوب ایلی آتلی فاراویچی ایلان دولت علیه حدودینه بیاردکلرنک مریدلری بواشکه آچیغلانوب اختلال ایتمشله حتی شاه نی اولتروگه یقین قالمشله .

سید جمال الدین سلامتلوب ینکاچه بصرهده توروب آندن لوندون غه کیتمش لوندونده وقت دولت علیه ننگ ایلیچیسی رستم پاشا آرقلی استانبولغه دعوت ایدوب سلطان جانبندن مکتوب کیلسهده مملکتینی اصلاح ایلان مشغول اولدیغینی بیانله اعتذار ایلمش ایکنچی مرتبه بانکی دن مکتوب کیلگاج سلطان حضرتلرینه باروب قایتیق اولوب تلغراف ایلان جواب ویرمش .

۱۸۹۲ سنه سی استانبولغه کیلوب آنده نوررغه نیتی اولماسه ده سلطان هم علما و سیاسیون بیک حرمت ایتدیکلرنندن فالغان عمرینی شونک اونکارمش ۱۸۹۷ نچی یل ۹ نچی مارتده سرطان (راك) مرضيله وفات ایدوب استانبول ننگ «شیخلمر مزارلغی» نام مقبره سینه دفن ایدلدی . سید جمال الدین ننگ توسی فیافتی : مشارالیه اورنا بویلی ، تولی روده لی ، صابراق آق بوزلی ، قاره کوزلی ، اوزون ساچلی بر آدم ایدی . اوقوغان وقتنده کوزینه باقین توتوب اوقور ایسه ده کوزلك کیما مش . استامبول روشنه کچکنه آق چالما ایلان جبه کیار ایدی . (آش آزغی) فناعتلی اولوب کونده بر مرتبه آزغنه آشار ایدی چایینی کونده بر نیچه مرتبه اچار ایدی .

(معیشتی نورمشی) آخر عمرنده استامبولنگ « نشان طاش» دیکان یرنده سلطان بیرگان سرایده نورر ایدی آیغه یتمش بش لبرای عثمانی (۶۰۰ صوم) معاش آوردی کوندز کو برلك ابوده اولور ایکندی آلدندن آط ایلان یوررگه چغار ایدی کیچلرنی یوفلامای ایرته برلان آزغنه یوقلار ایمش .

(صحبتی) مجلسی گوزل ؛ هر توری کشیگه مناسبچه سویلار ایدی کیلگان کشیلرنی گرچه توبان درجه لی بولسه ده فارشی آلور ؛ کیتکانده اوزاتوب فالور ایدی خوارلق وتملق بولورلق اورنده الوغلری زیارت ایتماس ؛ کچوکلرنی زیارتندن تارتماس ایدی .

(اخلاقی) صاف درونلی راست سوزلی ، کینک خلقلی ، غیرتلی اولوب مال چیماس مالغه رغبت ایتماس ایدی روایت ایدارلر سید جمال الدین مصردن کیتدکده سویش که محتاج بر حالده کیلمش شول وقت ایران سودا گرلری فرض حسنگه یا که هدیه ایدوب بر مقدار مال و بر مشلر

مومی الیه جناب لیری « ماللر نکزی صافلانکز سز آنکا محتاجراق بن آرسلان
 آرسلان قاید بارسه ده آوغه محتاج بولمی » دیوب ماللرینی آلمان ایلمش
 (عقلی) اونکون ذهنلی، زیراک، بیک تیز آنکلاوچان، فوهه مافظه-
 سی بیک مکمل ایدی حتی هیچ کمدن اوقومای اوز اوزندن فرانسوز چه نی
 اوج آیدن کیمده اوگرانمش فقط حروف هجانی ایکی کون علمدن
 اوقومش .

(علمی) علوم عقلیه هم علوم نقلیه ده خصوصاً فلسفه قدیمه و فلسفه
 تاریخ اسلام ده، اسلامنک باشقه احوالنده بیوک معلومات صاحبی ایدی .
 افغان، فارسی، عرب، ترک، فرانسوز تللرینی گوزال بلدیکی ایله روسچه نی
 هم انکلیزچه نی بر آزلور ایدی .

(مقصودی) بار استادیکی توحید مسلمین اولوب شول یولده بتون
 طاقتینی صرف ایلامش وشوننک ایچون دنیادن تمام منقطع اولوب
 اویلانمکی اختیار قلماش هم کسب ایتوکه وقتی قالماش .

مترجم

الشماثل الشريفة

رسول الله صلى الله عليه وسلم منك توستى وفعلى وسويلاشوى
ومعاملهسى حقنده كيلگان حديثلر .

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم رسول الله صلى الله عليه وسلم آق
ايض ملبحا مقصداً م. ت. بوزلى يومشاق سوزلى واورته
بويلى ايردى .

كان ايض كانما صيغ من فضة رسول الله صلى الله عليه وسلم شونداى
رجل الشعر ت. آق ايدى كه گويا كمشدن قويلغان
ايدى ونوگى (جونى وساچى) بيك
فاطى ده توگل وبيك يومشافده توگل
اورطاچه ايدى .

كان ايض مشربا بياضه بحموة وكان اسود الحدقة اهدب الاشفار
وق. آق تنلى ايدى كه آقلى فزل برلان
فاطش (فزله مائل) ايدى فارا
كوزلى واوزون كرپكلى ايدى .

كان ايض مشربا بحموة ضخم الهامة اغر ابلج اهدب الاشفار ق.
رسول الله صلى الله عليه وسلم فزله
مائل آق تنلى ايدى ، الوغ باشلى
كوركام بوزلى ياقتى چرايلى
اوزون كرپكلى ايدى .

كان احسن الناس وجهها واحسنهم خلقا ليس بالطويل البابين ولا
بالقصير خ، م. رسول الله صلى الله عليه وسلم آدميلرنتك
اينك كوركامى خلقى اينك گوزالى
ايدى بوي افراط اوزون وبيك
نسه دگل ايدى .

آخرى بولور انشاء الله . ۵ .

مخرجين احاديث حرفلر برلانگنه قويلوبوب خ - بخارى ، م - مسلم ،
ت - ترمذى، ق - بيهقى گه اشارتدر .

تاریخدن بر صحیفه

ع نچی ساندین صونک

مدنی مملکت خرستیانلری آراسنده «مدنیت برلان اوگراتلگان میسیانیرلرغه تعصب ایچنده فالغان مسلمانلر قارشى تورالماس» دیب اسلامنی جهالت اوستنه فور ولغان نظری برلان قار او قبول ایتولگان. آروپا خرستیانلری اسلام تعصبی قوتلی ومدنی خرستیان میسیانیرلرینه هیچ بر وقت مغلوب بولماو احتمالی یوق دیب اعتقاد قیلالر. لکن بوفکر بولارننک دقت قیلماغانلقلرندین بومسئلگه آشنا بولماینچه اوستدن اوستدن گنه آراغانلقلرندن غنه کیلگان. اسلام خرستیان دینندن باشقه بوتان دینلر شیکلی کیرته سز یوق بار نرسه گه اشانودن عبارت توگل. بالعکس خرستیانلق شیکلی غایت اساسلی قویلغان. براللهغه اشانمغان خلقنی خرستیان دیننه کرتو بیک ینکل؛ میسیانیر ثباتی وقوتی کوب کیرک توگل. اما مسلمان، یهودی شیکلی اوق، بیک اساسلی علم لاهوتیسی بار (اللهنک برلکینه اشانغان)؛ بوننک اوستینه اسلامغه ایاروی اسلامنی یانکی ومقبول دیب اشانغانلقدن وموسی، عیسی دینلرینه ایسکورگان دیوب قارغاندندر. هر محمدی خرستیانلرنی کامل جهالتده دیب اعتقاد قیله؛ موسی وعیسی دینلرینی بله، موسی وعیسی نی پیغمبرلر دیب تعظیم قیله لکن دین محمدی ظاهر بولغاندین بیرلی آلارننک دینلری ایسکورگان دیب بله. مسلمان براللهنک اوچ نرسه دن عبارت بولوینی فرض قیلونی محال صایه؛ بوندن باشقه رتدین تزوانلگان صورتلرگه تابنونی پتقه تابنوغه حسابلی. اوز پیغمبرینی همه پیغمبرلردن آلده کوره. بوندن باشقه سببلر هم بار، که اول سببلر خرستیانللقغه اینک قارشى توروچی واحتمالکه بیک اوزاق

زمانه قدر ایدل بوبنده خرسیان دعوتچیلرینه ضرر کیتروب توروچی بولورلر. بوسبلرننک بعضیسی، که غایت یوغاری اورنده توروچیسی، مسلمانلرننک اوقویاز و بلوی (معارفی)، دین و اخلاقی، مسلمان روحانیلری ننگ طرشوی و اجتهادی و بوندین باشقه لر.. گرچه مسلمانلرننک یوقاری درجه لری معارف لری ننگ بر جهتلی - فقط بیک قصونق قویلغان دین علمی - بولوی انسانغه لازم معارفننک اینک آزی بولسه ده ایکنچی جهتن بتون خلقننک اوقویاز و بلوی بز ننگ روس خلقیننک اول تیکراده گی لرینه قاراغانده بیک آله. تاتار معارفی فقط دین بولغانغه کوره یخشی یاغیک شونده اوقویاز یمان طرفیک شونک: یمان طرفی - چونکه خرسیان معارفینه ضرر بیره؛ یخشی طرفی چونکه خلق کوزنده معارف یخشی کورونه. مسلمانلرده مکتب و مدرسه نی، سوپو و آنده بولوغه طرشو روس دهغی غه قاراغانک کوب آرتق؛ بونکاسببده مکتبلرننک فقط دینی و اخلاقی بولوی بولورغه کیرک.

نیچک کنه بولسه ده مسلمان - تاتار دین اوقتملی تورغان مکتبلرننک دنیاده بولوینی فرضه قیلمی. شونکار کورده تاتارلر روس مکتبلرینه دشمنان کوزی برلان قاریلر، و آنده خرسیان دینی گنه اوقله دیب بلالر. و شونکار کورده مسلمان مکتبینه اوقونی هرکم گه فرض دیب بلالر. و شوننک ایچونده آلارننک هر اولنک توگل حتی هر محل سنک مکتب بار، هر مسجد که بر مکتب لازم؛ اگر مکتب بولسه یا که مسجد صالورلق اورن بولماینچه اول کچکنه بولسه (آلار آرالرن دین بوندی وقتده بر آدمنی ملا صایلیر) ملا اوز ایوینه بالالر جیوب اوقته. آچق کورساتلگانلری گنه مکتبلرننر قزان گو بیرناسنده ۴۱۸ مکتب و ۲۰،۴۷۹ اوقوچی، اوقا گو بیرناسنده ۳۵۸ مکتب ۱۲،۸۶۶ اوقوچی؛ اگر چنلاب قارالسه ایدی و همه سی کورساتولسه ایدی قزان گو بیرناسنک مکتب عددی ۷۳ دن آرتنه و اوقا گو بیرناسنک

۱۰،۰۰۰ دن آرتە و آندە او فوچيلر ۴۰،۰۰۰ دن آرتە در . شولر وشچە تقریبی حساب قیلغانده فزان گو بیرناسنده هر ۷۸۰ ایر و خاتونغه بر مکتب و ۱۴ او فوچی، اوفا گو بیرناسنده ۷۸۴ کشیگه بر مکتب و ۲۰ او فوچی سانالور ایدی . بور فملرننک نتیجه سی تاتارلردن او فو یازو بلوچی یوزگه آلتەش بولوب چغه .

حقانیت ترغری ایتورگه مجبور ایتکانلکنندن توغریسنی ایتورگه کیراک، که مسلمانلرننک مکتبلری کوبلک گنه آلارنی او فوغه دعوت قیلمی، بلکه آلارننک مکتبلری بزیننک (روسلرننک) مکتبلردن یخشی اصولک قویلغان . چونکه تاتار مکتبلری بیک کوب زماندن بیرلی بولکیلکانلر، مکتبلر ارث طریقی برلان کوچلر، مسلمانلر ملالری ننک او فغانلی و عالملگی برلان افتخار قیللر؛ تاتار مکتبلری خلق ننک اوزی سالغان، مستقل، اوزارینه موافق روشچە قویلغان، آرتق کیراکسن فارمالنوستلردن آزاد و بوندن باشقه آلار فقط دینی و اخلاقی اصولده قویلغان در . اما بزیننک مکتبلرده بوصفتلرننک برسیده یوق .

تاتار آراسنده او فو اشینه نظر قیلونسه تاغن بر نرسه گه کوز سالورغه کیرک، که آنسی ده بابا ایتولکان مکتبلرگه باشقه تاتارلر آراسنده «مدرسه» دیگان نرسه بار . «مدرسه» مکتبلرگه فاراغانده الوغ حسابلانه و آنک مکتبلرده او فغاندن بیک کوب آرتق او قیلر آنده او فوچیلر ۱۶ یاشدن باشلاب قبول قیلونه، آندین او فب چقغانلری شرق نعصبی ننک باشلقلری بولوب چغه لر .

«مدرسه» لرده، مکتبلر شیکلی اوق، تاتارلرننک صاف اوزلرینکی، خلق اجتهادی برلن دنیاغه چقغان و هیچ کم فول آستنده و هیچ نظام آستنک توگل . گرچه کاغد بوینچه ۱۸۷۴ نجی یل دین بیرلی معارف ناظری قوی آستنده سانالسه لرده، واقع آلارنی قاراوچی هیچ یوق ...

بو مدرسہ لہرہ او قوب چقان شا کردلر، بز ننگ اصطودینت لرننگ
 آروپاغہ تکمیل معارف اوچون کیتکانلری شیکلی، سمرقندکے،
 بخاراغہ کیتوب آندہ عالی مکتبلرہ تحصیل ایتہ لرایدی، آندین فایتقان
 شا کردلر متعصبکنہ توگل بلکہ تاتارلرننگ روسیہ قول آستنگ تور ووینہ
 اچلری پوشوب روسیہ ننگ سیاست جہتندین دشمانی بولوب فایتہ لرایدی؛
 خصوصاً بو اشلر سمرقند و بخاراننگ روسیہ قولنہ کرمان وقتندہ بولہ
 ایدی، شوننگ اوچوندہ بخارادہ علم تحصیل اینکان آدمگہ مالک
 وظیفہ سینی بیرلماو وسیلہسی حکومت طرفندن فویلغان ایدی، لکن
 تاتارلر بونکار قارشی بیک یخشی یول طابدیلر: بخاراغہ سودا اوچون
 کیتوب آندہ او قوب فایتہ باشلادیلر، سمرقند و آننگ کورشیشی بخارا
 روسیہ قولی آستینہ کرگاج بخارا کوزدین توشدی؛ تکمیل معارف
 تلاگان باشلر استانبول مصرغہ کیتہ باشلاب آسیا و آفریقا مسلمانلری
 برلن تانوشہ باشلادیلر.

ایدل بویندہغی تاتارلر آراسندہ اش کورو اوچون بز ننگ هر
 طرفی کامل یتوب بتمگان میسیانیرلرننگ غنہ قوتی یتمای، چونکہ
 اسلاملرنی خرسٹیانلقغہ کرتو اوچون غایت کوب قوت کبرک؛ آلاغہ
 مجوسلر اوچون صرف قیلنغان قوت کنہ یتمی؛ شوننگ اوچوندہ بو
 اجتہاددین نتیجہ کوتو اوچون، حکومت ننگ دیندہ حریت نظامینی
 بوزماسلق قنہ صافلانوب(؟)، بر طرفدن آلارنی اسلام اثرلرین و علملرین
 کورساتمسکہ طرشوب آلارنی ضعیفلاندر ووی؛ ایکنچی طرفدن-آلارنی
 تورغان یرلرنندن چیتکہ کوب یبارمیچہ آلارنی یابوب آصراوی مصاحت
 ہواور ایدی.

ایدل بوی مسلمانلرینی تمام روسقہ فوشو اوچون ایکی مسئلہنی

چنلاب حل ٲیلوی لازم : میسیانیرلق اشلرینی مکمل یتکرو هم اسلامننک تأثیرینی کیمتو و مسلمانلرننک اعتقادلرین ضعیفلاندرو لازم. اینک الوک اعتقادلرین ضعیفلاندرو بوللرین قاراب آندن صونک آلارنی خرسیتیانلقفه دعوت بوللرین، اش کورگان میسیانیرلرننک تأریخینه قاراب، نیکشوررگه کیرک .

۴

قران پادشاهلغینی روسیه قول آستینه تمام کرنلکاندن باشلاب بوکونکه قدر مسلمانلر حقنده غی نظامار ٲلله نیچه مرتبه اوزکاردی . بوننک برلان برابر، بو اوزگارولر، قای وقتده، بتونلای برسی برسینه قارشى کیل تورغان روشچه اوزگارتلدی، ایوان غروزی زماننده ظلم اصولی قویلغان ایدی: قرانده غی مسجدلرنی واطرددی قران مسلمانلرینی بتونلای قوددی و بوندن باشقه قرانغه وکراشین آللرینه یقین یرلردن مسلمانلرنی قودردی؛ شولابوق چیرکاولی برابرگه یقین اورنلرده غی مسجدلرنی واطرددی . فیودر ایوانویچ زماننده، مسلمانلرننک یانکیدن صالحان مسجداری، نظامسز سالونغان دیب واطردلدی . بو روشچه ظلم اصولی: مسجد واطو و مسلمانلرنی قسو اون سکز چی عصر بو نیچه دوام ایتدی؛ بو مسجد واطوار حقنده هر دائم یانیکا اصول قویله تورددی، چونکه واطلغان بر مسجد اورنینه مسجد واطلغان بر مکتب اورنینه ناتارلر یانکیدن مکتب صاله باردیلر وحتی مسجد و مکتبلر الوکده گیدن ده آرته باشلادی. بر اشلرگه قارشى ینه ۱۷۴۲ نچی یل ۱۹ نچی نو یابرده مسجد لرنی واطرغه امر قیلونغان نظام چغارلدی .

۱۷۴۴ نچی یلک ناتارلر ایچون یانکی دنیا آچلدی. شول یلده مسجد صالو حقنده، اولگیدن بیک آزغنه ایرکن، نظام چغارلدی؛ یعنی

محل خلقی ۲۰۰ دن ۳۰۰ گه قدر بولسه - ایسکی مسجد لر اورنینه و روس
چیرکاولرندن یراق اورنغه و اول خلقی کوبایویننه فاراب یانکی مسجد
سالماو ویانکی مکتب آچه او شرطی برلان مسجد سالورغه رخصت
بیرلورگه اذن بیرلدی .

شول وقتدان اوق مسجد لر کوبایه باشلادی؛ و نظام ده « مجوسلر
آولینه مسجد سالنماسون » دیکان سوز بولمغانغه کوره مسلمانلر سیبیر -
یادن کوچوب کیلگان ، شامان دیننده گی باشقرتلر آراه نده دین محمدینی
تارانده و آنده مسجد و مکتبلر صاله باشلادیلر . شول روشچه اسلام دینی
اولگی اورنندن آرتق بیرلرگه طاراله باشلادی .

ایکاتیرینا افتارایه زماسنده حکومتننک سیاستی مسلمانلر ایچون
بیک ایرکن اصولده قویلدی . ۱۷۷۳ نچی یل ۱۷ نچی ایونده مسجد سالو
اشی بیپار هیالنی ناچالستوا (نصاری روحانی لری) قولندن آلتندی .
شوندن صونک مسجد لر سالو شول قدر کوبایدی که ۱۷۷۰ نچی
یللرده زویه اویازنده ۱۱۶ اولده ۱۱۹ مسجد سالوندی، که
بو اوللردن ۱۰۸ نده مکره لرده بار ایدی؛ و بوندن باشقه بو
۱۱۶ اولده مسلمانلر باری ۱۴۰۰۷ آدم ایدی؛ اکر هر محل گه ۲۰۰ دن گنه
سالغاندهده بو اوللرده بتمش مسجددن آرتق سالونماسقه تیوش ایدی .
قزان اویازنده شول اوق وقتده ۱۱۸ مسجد سالالدی .

بوندن باشقه برده گی مسجد لر صانی حقنده آچق معلومات بولسه ده
بولارغه قیاس قیلوب بلورگه ممکن . بیک تیز زمان ایچنده هر مسجد
یانینه بر مکتب صاله باشلادیلر و بو مکتبلرده (لیبیحین و ریچقوف وغیر
سیاحلرننک سوزینه قاراغانده) اوقت و اصولی تربیه اخلاق و علوم دینیه
جهتجه بیک یخشی قویلغانلغندن، خالق آنلرنی بیک یاراتدیلر ایدی .

۱۷۸۲ ڇي يِل ۲۵ ڇي فيورالده قرغز آره سنده قرغز قيصاقرغه مسجد سالورغه رخصت چغارلوب ؛ ۱۷۸۵ ڇي يِل ۴ ڇي سنتابرده بو مسجدلر يانينه مكتب سالورغه امر فيلندي وقرغز قيصاقرلر آره سنده ڪروان سراي مسجدينه فويمه (احاطه) سالورغه قوشلدي .

بوندن صونك تاتارلر حڪومتكه محبت فيله باشلاديلر و حڪومتكه رحمت اوقى باشلاديلر . لڪن مسلمانلر هر محله آيرم بردنياده تورغان شيكلي آيرم نورهلر واؤلده حڪومتن ڪورگان عذابلريني ايسكه نوشرهلر ايدى . شونكا ڪوره ۱۷۸۸ ڇي يلده اورنبوغ اداره روحانيه سى آچلدى . وآنده رئيس ايتوب مفتى فويلدى كه آنذك اداره سينه دين اشلرى تابشلوب بومفتى گه مسلمانلرننك ڪيرا كلرى ايچون بالذات حڪومتكه خلق طرفندن وكييل بولوب بارمق وظيفه سى بيرلدى .

بوروشچه روسقه محبتلرى آرتسون ايچون سالونغان ادره روحانيه بالعكس تاتارلرننك برگه برگوينه و آلارننك قوت تابوينه غنه سبب بولدى . اول وقتده حڪومت بو اداره روحانيه نى تاتارلرنى آولار ايچون گنه سالقان بولسهده بو وقتده اول اداره روحانيه حڪومت ايچون بتونلاي اونكايىز بولوب ڪوروندى . ۱۸۵۰ ڇي يللرده مسلمانلر اوز اشلريني يخشى قارى آلماير ديگان بحث آچلوب بوننك حلى ايچون داخليه ناظرينه مصاحبت برلان توبانده گى پرايقت لر فويلدى :

(ا) اداره روحانيه ننك تركيبى هم آندن غايه

(ب) روحانيلرنى (ملالرنى) امتحان واورونغه قوبو هم آنلرنى

امتحان فيلوچيلر ڪملر بولچفى حقنده نظر .

(ج) محلهلر ترتيبى حقنده دقت فيلو .

بولارنى هر برسিনি آيرم آيرم تيكشروب فاربق

(۱) ادارهء روحانیہ ننگ ترکیبی ہم آندن غایہ

حاضرده گی نظاملر چه آنلر تو باندہ گی روشچہ بولنہلر :

(۱) ادارهء روحانیہ مسلمانلرننگ ملالقہ صایلاب یبارکان کشیلر۔

یننگ شریعت بلولرینی تیکشرو وآلارننگ محلہ نئ اش قیلغانلرینی کوزاتو

ہم آلارننگ عیبلرینی تیکشرو و مسجد صالو کیرا کلرین کوزاتو ایچون

اعضالار صایلاو .

(ب) احکام دینہ برلان حکم : نکاح، طلاق کبیلر .

(ج) احکام شرعیہ برلہ حکم : تقسیم ترکہ شیکلی لر .

(د) میتریکہ دفترینی یورتوو آننگ بوینچہ سویدیتیلستوایر ولر کبی .

حاضرده ادارهء روحانیہ وظیفہ سینی تو باندہ گی روشچہ ایفا قیلہلر :

خلقننگ ملالقہ صایلاغان کشیلرینہ اوکاز بیرو وآلارنی تیکشرو

(استاتیہ ۱۲۴۹ اوصطاوا . اینارود چسکی ایسپاویدینہ) بوینچہ

غوبیرناطورلر قولینہ بیرلدی .

مسجدتوزاتواشلری غوبیرنسکی پراولنیہ رخصتی برلان بولہ باشلادی .

(ب) میتریکہ بازو و میترچسکی سویدیتیلستوایر و اشندہ روس

تلندہ بازو حکومت ایچون اونکای بولغانغہ کورہ ملا بولہ رغہ تلاگان

کشیلرننگ روسچہ اوقغان و روسچہ بلوینہ شہادتنامہ آلمان بولوی

◆ ۱۸۷۰ چی یل ۲ نچی فیورالده داخلہ ناظری صاویتی طرفندن

شرط قیلندی .

آخری وار عماد .

فهرست

صحیفه

- حمد مقامناک اوچ صفتنی حاصلو حکمتی ۱۲۸
تفسیر فاتحة الكتاب ۱۳۰
ایمان، کفر و تفاق ۱۳۴
اسراف ۱۳۵
لسان عرب و ادبیاتی ۱۳۹
اسلامده ادب کتابت ۱۴۰
امتحان بابنده فکرمن ۱۴۳
الشائکل الشریفة ۱۵۰
تاریخدن بر صحیفه ۱۵۱

مجله ایچون شرایط اشتراء

قرانده و باشقه یرده ایلتوب تابشو و ایچون

بر یلغه ۳ صوم.

اداره دین هر نسخه ۱۲ تین

اداره اوز یورطمده پنجشنبه و جمعه کوندین باشقهده اولی دین صونک
اوچ ساعته دین بشکچه ادارهده یموش کور لور.